

Jumala kostaa ja säälii - mistä on kyse?

Jumala kostaa

Monet niistä, jotka tarkastelevat Raamattua muista syistä kuin uskon Jeesukseen Vapahtajana näkökulmasta, näkevät Jumalan itseriittoisena ja ristiriitaisena olentona, joka ei sovi heidän oikeustajuunsa. Ohessa lainaus eräältä keskustelupalstalta: "Jumala kostaa isien pahat teot jälkeläisille maksimissaan neljänteen polveen. Siis isien teot kostetaan niille, jotka eivät ole syyllisiä niihin. Näin Jumala sanoo. Vaan minkähän takia toisaalla Vanhassa testamentissa sanotaan, että Jumala ei kosta isien pahoja tekoja lapsille? Eikö Jumala osaa päättää mitä mieltä on, ... puhuu itseään vastaan?"

Ajatus, että Jumala kostaa isien pahat teot heidän jälkeläisilleen toistuu suomalaisessa 1938 käyttöön otetussa raamatunkäännöksessä neljässä kohdassa 2Moos.20:5 ja 34:7, 4Moos.14:8 ja 5Moos.5:9:

2Moos.20:5: **Älä kumarra niitä äläkä palvele niitä. Sillä minä, Herra, sinun Jumalasi, olen kiivas Jumala, joka koston isien pahat teot lapsille kolmanteen ja neljänteen polveen, niille, jotka minua vihaavat**

34:7: joka pysyy armollisena tuhansille, joka antaa anteeksi pahat teot, rikokset ja synnit, mutta ei kuitenkaan jätä rankaisematta, vaan kostaa isien pahat teot lapsille ja lasten lapsille kolmanteen ja neljänteen polveen

4Moos.14:8: Herra on pitkämielinen ja suuri armosta, hän antaa anteeksi pahat teot ja rikokset, mutta ei jätä niitä rankaisematta, vaan kostaa isien pahat teot lapsille kolmanteen ja neljänteen polveen

5Moos.5:9: **Älä kumarra niitä äläkä palvele niitä. Sillä minä, Herra, sinun Jumalasi, olen kiivas Jumala, joka koston isien pahat teot lapsille kolmanteen ja neljänteen polveen, niille, jotka minua vihaavat**

Sama ajatus toistuu myös monissa ulkomaisissa käännöksissä. 5Moos.24:16 kuitenkin sanoo, etteivät lapset joudu isiensä synneistä vastuuseen ja esim. Hesekielin kirjassa 18:19-20 sanotaan: "Ja vielä te kysytte: 'Minkätähden ei poika kannan isän syntivelkaa?' Kun poika on tehnyt oikeuden ja vanhurskauden, noudattanut kaikkia minun käskyjäni ja tehnyt niitten mukaan, hän totisesti saa elää. Se sielu, joka syntiiä tekee - sen on kuoltava. Poika ei kannan isän syntivelkaa, eikä isä kannan pojan

syntivelkaa. Vanhurskaan ylitse on tuleva hänen vanhurskautensa, ja jumalattoman ylitse on tuleva hänen jumalattomuutensa.”

Ristiriita on ihmisen ymmärryksessä

On helppoa nähdä ristiriita, joka johtuu siitä, että Raamatun käsitemaailma ei ole tuttu eikä siihen ole paneuduttukaan. Raamattua on helppo käsittää väärin jos tarkastellaan vain yksittäisiä jakeita, ja erityisesti jos siihen suhtaudutaan jopa vihamielisesti.

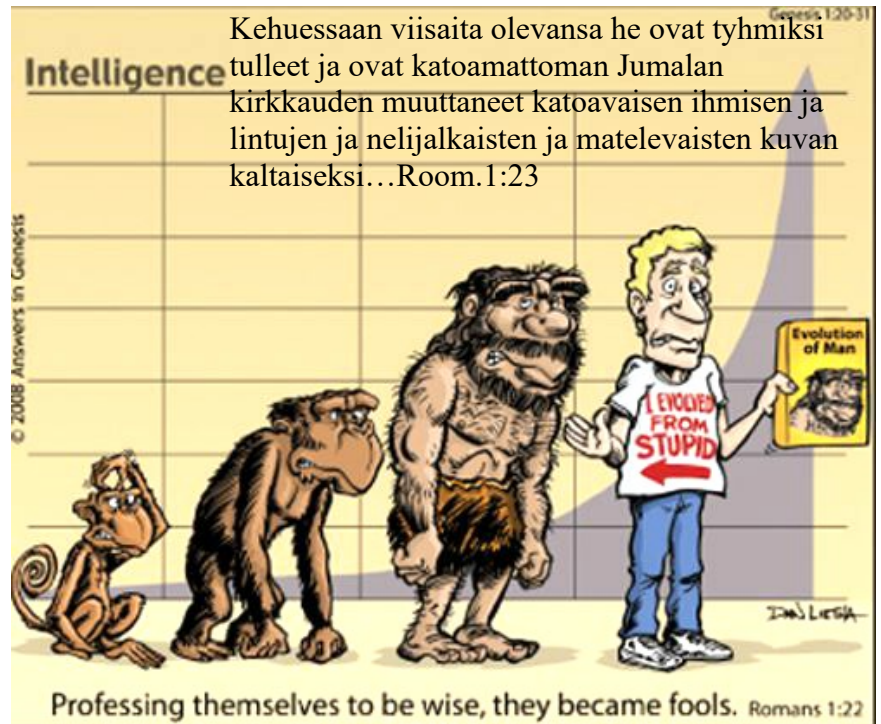
Kyseiset VT:n kohdat Mooseksen kirjoissa tarkoittavat tilannetta, joka toistuu sukupolvesta toiseen. Kun isä – tai yleensä vanhemmat – toimivat väärin eivätkä välitä Jumalasta, heidän ajatusmaailmansa ja arvonsa sekä tekojensa seuraukset siirtyvät seuraavalle sukupolvelle, jopa seuraaville sukupolville. Jos nämä jälkeläiset edelleen jatkavat elämäänsä vanhempiensa ja esivanhempiensa mallin mukaan, eli Jumalan sanan mukaan ovat Jumalan vihollisia, he jäävät vanhempiensa tavoin Jumalan rangaistuksen eli koston alle. Mutta jos kuka tahansa kääntyy Jumalan puoleen ja luopuu vihollisuudesta, hän – kuten Hesekiel mainitsee – ”saa elää”, saa iankaikkisen elämän. Uusi testamentti keskittyy juuri tähän seikkaan: kuinka syntinen ihminen välttää Jumalan oikeudenmukaisen tuomion eli koston. Kyse on ihmisen kapinan, ihmisen synnin sovituksesta, jonka Jeesus Kristus suoritti puolestamme.

Raamatusta sana ”kostaa” eri muodoissaan yhteydessä Jumalaan esiintyy usein erityisesti Vanhassa testamentissa. Esim. 5.Moos.32:35 ”Minun on kosto ja rankaiseminen, säästetty siksi ajaksi, jolloin heidän jalkansa horjuu...” 5.Moos.7:10 ”...Hän (Jla) ei vitkastele, vaan kostaa sille, joka häntä vihaa.” jne. Uudessa testamentissa lainataan VT:n sanoja kun sanotaan mm. Room.12:19: ”Älkää itse kostako, rakkaani, vaan antakaa sijaa Jumalan vihalle, sillä kirjoitettu on: ”Minun on kosto, minä olen maksava, sanoo Herra” ja sama toistuu Hep.10:30: ”Sillä me tunnemme hänet, joka on sanonut: ”Minun on kosto, minä olen maksava...” Kun Raamatusta otetaan vain tiettyjä jakeita, voidaan Jumala nähdä säälimättömänä ja vimmaisena, kostonhaluisena, ihmisen mielikuvituksen tuotteena, josta ei pidäkään välittää.

Nykykielessä ja -käsityksessä koston ja kostamiseen liittyy negatiivinen käsitys siitä, että kostaja toteuttaa ns. ”oman käden oikeutta” vihassa, ja kostaa oman

mielipahansa toiselle ihmiselle siitä mitä kokee tämän tehneen väärin itseään kohtaan. On se sitten todellista tai kuviteltua vääryyttä. Ei-uskova raamatunlukija saattaa mielessään helposti hyväksyä kosto -sanan negatiivisen käsityksen ja luo mielessään kuvan Jumalasta, joka inhimilliseen tapaan hautoo mielessään koston ajatusta ja hekumoi vihassaan kunnes tyydytyksekseen lopulta voi toteuttaa sen. Tällaista ihmiskäytöksen mallia tarjoavat myös lukemattomat elokuvat ja kirjat, joissa kuvataan ihmisten välistä vihaa ja kosta.

Raamattukritiikki

Monet raamattukriittiset tutkijat ovat päätyneet esittämään, että VT Jumala on ihmisen kehittämä koston jumala kun taas UT:n Jumala on ihmisen kehittämä armon ja rakkauden jumala. He näkevät Raamatun olevan koottu keskenään ristiriitaisista kirjoituksista, jotka ihminen otti uskontonsa pohjaksi. Raamattu nähdään vain inhimillisenä teoksena, jolla on historiallinen arvo – ei muuta. Sama koskee Jeesusta, jolle annetaan arvo historiassa vaikuttaneena merkittävänä ihmisenä, jonka puheiden pohjalta sitten esim. Paavali ja muut UT:n kirjoittajat muokkasivat uskontonsa.

Vakavalla mielellä Raamattua lukeva ja tutkiva huomaa kuitenkin hyvin pian, että Raamattu esittää todellisuuden kanssa yhtäpitäviä huomioita ihmisestä, Jumalasta ja Jeesuksesta sekä VT:n että UT:n puolella. Sellaisen yhtäpitävän ja loogisen kokonaisuuden syntyminen eri aikoina kirjoittaneiden ihmisten toimesta olisi mahdotonta pelkästään ihmisen omin toimin. Raamattu on hyvin looginen kirja, vaikka se ei-uskovaalle

raamattukriitikolle näyttäytyy hyvin epäloogisena. Myös vaikkapa VT:n Jeesusta koskevat profetiat ovat toteutuneet tavalla, joka esim. inhimillisen todennäköisyyslaskennan mukaan olisi käytännössä mahdotonta. Raamattu on ainoa laatuaan eikä mikään muu historiallinen, uskonnollinen tai maallinen teos ole siihen verrattavissa. Raamatun näennäiset ristiriitaisuudet ratkeavat sitä mukaa kuin ihminen oppii Raamattua Kristus -keskeisestä lähtökohdasta.

Jumalan kosto liittyy oikeudenmukaisuuteen

Raamatussa Jumalan kosto liittyy oikeudenkäyttöön. Raamatullisessa mielessä ihminen tuomitaan, eli hänelle kostetaan se, mitä hän on itse tehnyt väärin toista tai toisia kohtaan, myös koko luomakuntaa ja itseään kohtaan. Oikeuden mukaan tehdyssä kostossa kyse on oikeudenmukaisesta rankaisemisesta, tuomiosta, ei mielivaltaisesta vihasta. Näin sanaa selitetään myös monissa sellaisissa teoksissa, jotka käsittelevät sanojen alkuperää.

Raamattu korostaa Jumalan täydellistä pyhyyttä. Sen yhteyteen ihminen ei milloinkaan eikä millään tavalla saata päästä omin avuinensa. Täydellisen oikeudenmukainen Jumala ei voi sallia mitään väärää, ei vähäisintäkään tekoa, ajatusta tai aikomusta. Syntiin langennut ja synnissä elävä ihminen, jokainen meistä, on raamatullisessa kontekstissa kaiken aikaa Jumalan koston, eli rangaistuksen alla ilman Jumalan armoa. Jumala kuitenkin tarjoaa meille armonsa ja laupeutensa, joka ilmestyy Jeesuksen persoonassa Hänen sovitustyönsä kautta.

Ihmiskunta kärsii omasta syystä

Raamatusta kyllä paljastuu, että ihminen - ja koko ihmiskunta - kärsii tilanteestaan omasta syystä. Ei siksi, että Jumala mielivaltaisesti haluaisi kostaa eli rangaista. Esim. Jer.50:15: **“...Sillä tämä on Herran kosto. Kostakaa sille, tehkää sille, niinkuin sekin on tehnyt.”** Obadja1:15: **“...Niinkuin sinä olet tehnyt, niin sinulle tehdään; kosto sinun teostasi kohtaa sinun omaa päätäsi.”** Ihmisen ja ihmiskunnan vaellus luopumuksessa maan päällä aiheuttaa kokonaisvaltaista, sisäistä ja ulkoista ongelmaa ja kärsimystä.

Tässä ei tarvitse luetella mitä paha maailmassa ihmisten välillä tai luonnossa ympärillämme tapahtuu. Ihmisen pahuus aiheuttaa myös luonnon tuhoutumista ja sitä kautta luonnonkatastrofeja, pandemioita ynnä muuta vastaavaa. Jumala sallii sen, että ihmisen oma vaellus synnissä aiheuttaa tälle

itselleen kärsimystä. Eli **“ kosto sinun teostasi kohtaa sinun omaa päätäsi”**. Synnin seuraukset ovat Jumalasta luopuneen ihmiskunnan osa.

Sääli

Se, mikä koskee raamatullista ajatusta kostosta, liittyy myös jumalalliseen **“sääli”** -käsitteeseen Raamatussa. Sääli -sana aiheuttaa monelle ongelmia kohdissa kuten, Hes.8:18: **“Mutta minäkin teen, minkä teen, vihassani: en sääli enkä armahda; ja vaikka he huutavat minun korviini suurella äänellä, minä en heitä kuule.”** Jer.13:14: **“Ja minä murskaan heidät, toisen toistansa vastaan, sekä isät että lapset, sanoo Herra. Minä en sääli, en säästä enkä armahda, niin että jättäisin heidät hävittämättä.”**

Tässä on kyse jo aiemmin mainitusta asiasta, jota myös Hes.9:10 painottaa: **“Niinpä minäkään en sääli enkä armahda. Minä annan heidän vaelluksensa tulla heidän oman päänsä päälle.”** Ihmisen syntinen vaellus aiheuttaa hänelle ahdistusta ja kärsimystä, jonka Jumala sallii koska Hän ei täydellisessä pyhyydessään ja oikeamielisyydessään voi hyväksyä syntiä. Vaikka Jumala ei hyväksy mitään syntiä eikä sääli sitä, Hän säälii kuitenkin synnin vallassa olevaa ihmistä. UT:n puolella esim. Matt.9:36 kerrotaan kuinka Jeesuksen tuli sääli ihmisiä, **“...kun he olivat nääntyneet ja hyljätyt niinkuin lampaat, joilla ei ole paimenta”**. Hep.4:15 sanoo Jeesuksesta: **“Sillä ei meillä ole sellainen ylimmäinen pappi, joka ei voi sääliä meidän heikkouksiamme, vaan joka on ollut kaikessa kiusattu samalla lailla kuin mekin, kuitenkin ilman syntiä.”**

Raamatun mukaan Jumala siis myös säälii. Jumalan sääli liittyy läheisesti Hänen armoonsa ja laupeuteensa, josta mm. Tiitus2:1 sanoo: **“Sillä Jumalan armo on ilmestynyt pelastukseksi kaikille ihmisille.”** Ihmisymmärryksellä ei käsitetä täydellistä Jumalaa, joka on täydellinen vihassaan ja säälimättömyydessään syntiä kohtaan ja samalla täydellisen armollinen, rakastava ja laupias säälien meidän heikkouksiamme. Tämä voidaan ymmärtää ja ottaa vastaan vain uskon kautta. Kun ihminen tutkii Raamattua vain oman ja usein jumalavastaisen ymmärryksensä avulla, hän ei näe asiaa uskon silmin.

Tapa ja tuhoa

Raamatussa Jumala kehottaa israelilaisia myös tappamaan ja tuhoamaan Kanaanin maan kansanryhmiä ja sekin aiheuttaa monelle ongelmia. Jumala nähdään säälimättömänä ja verenhimoisena kostajana. Esim. 5Moos.7:16: **“Tuhoa kaikki kansat, jotka Herra, sinun Jumalasi, antaa sinulle; älä heitä sääli.”** Sen jälkeen luemme oleellisen asiaan liittyvän:

“Älä myöskään palvele heidän jumaliansa, sillä se tulee sinulle paulaksi.”

Kanaanin maassa, johon israelilaiset saapuivat Egyptistä, palvottiin monia epäjumalia joista tärkeimpiin kuului Molok eli Baal. Molok oli metallista, ilmeisesti messingistä, valettu suurikokoinen eläinpäinen ja ihmismuotoinen ontto hirviö, jonka sisällä tai alla oli “tulinen pätsi”. Polttamalla tulta tässä pätsissä myös tämä hirviöjumala kuumeni. Mm. tunnettu jo 1100 -luvulla elänyt juutalainen rabbi Schlomo Yitzchaki, eli RASHI kuvasi Molokin palvontaa. Molokin ojennettuihin ja polttaviin käsiin ihmiset toivat omia lapsiaan uhrattavaksi. Uhrin ja omaisten tuskanhuudot peitettiin rumpujen pärinällä. Eräiden lähteiden mukaan uhrattavat putosivat sitten tähän tuliseen pätsiin. Ihmiset uskoivat, että saavat jumalansa suosion uhraamalla tälle itselleen ensiarvoisen tärkeää, eli lapsiansa.

Tulee mieleen, oliko tuon käytännön takana muinainen korruptoitunut ja vääristynyt tietoisuus siitä, että sovitus Jumalan edessä edellyttää uhria. Muistamme kuinka Raamattu kuvaa Jeesusta “Jumalan Poikana”, siis “lapsena”, joka otti päälleen tuomion synneistämme. Ei siksi, että Jumalalla olisi poika kuten me ihmiset sen käsitämme, vaan Raamatun kuvauksella halutaan painottaa Jumalan uhrin tärkeyttä ja vaativuutta ihmisen ymmärrykselle sopivalla tavalla. Saattaa olla, että näiden epäjumalanpalvojen mielissä uskottiin, että ihminen voi itse omia lapsiaan uhraamalla, ja kokemalla sen

aiheuttaman luopumisen tuskan, saada Jumalan suosion.

Aikamme eräät tutkijat pitävät tätä Raamatunkin ilmoittamaa Molokin palvontaa epätotena. Raamattu puhuu tästä palvonnasta monissa kohdissa, kuten esim. 2Kun.17:17: **“Ja he panivat poikansa ja tyttärensä kulkemaan tulen läpi”**. Monet kyllä myöntävät, että ihmisen toimesta maailmassa on tapahtunut ja tapahtuu monenlaisia hirmutekoja. Toisaalta taas uskotaan, että ihminen on pohjimmiltaan hyvä, tai ainakin hänessä on pahan lisäksi osa hyvyyttäkin. Ihmisen ristiriita on siinä, että hänen on äärimmäisen vaikeaa nähdä ja tunnustaa oma syntisyytensä ja aina esiin ponnahtava maailmassa läsnäoleva pohjaton pahuus.

Israel lankesi

Jumala antoi israelilaisille tehtäväksi hävittää tällainen ja muu ihmiselle vahingollinen epäjumalanpalvelus, **“niin karkoittakaa tieltänne kaikki maan asukkaat ja hävittäkää kaikki heidän jumalankuvansa, hävittäkää kaikki heidän valetut kuvansa ja kukistakaa kaikki heidän uhrikukkulansa”**, 4Moos.33:52. Israelilaiset eivät kyenneet pysymään erossa näistä kauheista tavoista vaan osa heistä lankesi samaan. Jer.32:35: **“Ja he ovat rakentaneet Baalille uhrikukkulat, jotka ovat Ben-Hinnomin laaksossa, polttaakseen poikiensa ja tyttäriänsä uhrina Molokille, mitä minä en ole käskenyt ja mikä ei ole minun mieleeni tullut. Tällaisia kauhistuksia he tekivät ja saivat Juudan syntiä tekemään.”** Hes.5:11: **“Sentähden, niin totta kuin minä elän, sanoo Herra, Herra: Totisesti, koska olet saastuttanut minun pyhäkköni kaikilla iljetyksilläsi ja kaikilla kauhistuksillasi, käänny minäkin pois, en sääli enkä armahda.”**

Israelissa langettiin syvälle Kanaanin maan muiden kansojen epäjumalien palvontaan. Merkittävä Molokin palvontapaikka oli Ben-Hinnomin laaksossa suoraan Jerusalemin vanhan kaupungin eteläpuolella. Paikka tunnettiin myös Gehenna -nimellä. Israelin kuningas Joosia lopulta hävitti tuon palvontapaikan. Siitä tuli julkinen kaatopaikka eikä siellä edelleenkään ole asutusta. Laakson halki kulkee kyllä katu. Lopulta Israelille toteutui mm. Hes.36:19 profetia: **“Ja minä hajotin heidät pakanakansojen sekaan, ja heidät siroteltiin muihin maihin. Vaelluksensa ja tekojensa mukaan minä heidät tuomitsin.”** UT:ssa Jeesus käyttää Gehenna nimeä kun Hän puhuu kadotuksesta tai helvetistä.

Vain uskon kautta ymmärrämme Jumalaa

Omassa syntisyydessään rypevä ylpeä ja itsერიittonen ihminen näkee Jumalan mielellään kostavana, säälimättömänä ja tappamista suosivana - mutta ei näe omaa tilaansa, jossa hän on ja jonka tähden oikeudenmukainen Jumala hänet tuomitsee, eli kostaa.

Hes.9:10: Niinpä minäkään en sääli enkä armahda. Minä annan heidän vaelluksensa tulla heidän oman päänsä päälle.

11:21: Mutta joitten sydän vaeltaa heidän iljetystensä ja kauhistustensa mieltä myöten, niitten vaelluksen minä annan tulla heidän oman päänsä päälle, sanoo Herra, Herra.

22:31: Sentähden minä vuodatan heidän ylitsensä kiivauteni, hukutan heidät vihani tulella ja annan heidän vaelluksensa tulla heidän päänsä päälle, sanoo Herra, Herra.

Job.34:11: Vaan hän kostaa ihmiselle hänen tekonsa ja maksaa miehelle hänen vaelluksensa mukaan.

Ps.107:17: He olivat hulluja, sillä heidän vaelluksensa oli syntinen, ja he kärsivät vaivaa pahojen tekojensa tähden.

Jer.17:10: Minä, Herra, tutkin sydämen, koettelen munaskuut, ja annan jokaiselle hänen vaelluksensa mukaan, hänen töittensä hedelmän mukaan.

32:19: ...suuri neuvossa ja väkevä teossa, sinä, jonka silmät ovat avoimet tarkkaamaan kaikkia ihmislasten teitä, antaaksesi itsekullekin hänen vaelluksensa ja hänen töittensä hedelmän mukaan.

Synnintuntoon tulevalle ihmiselle Jumala ilmestyy kuitenkin ennen muuta armollisena, anteeksiantavana Jumalana. Ihminen, joka Psalmin 41:4 tavoin tunnustaa, "Herra, ole minulle armollinen, paranna minun sieluni, sillä minä olen tehnyt syntiä sinua vastaan", saa armon. Jumala ei vaadi muuta kuin tämän yhden asian: että tunnustamme oman syntisyytemme ja Hänen kaikkivaltiaan pyhyytensä ja oikeudenmukaisuutensa. Jes.30:18 mukaan "Herra odottaa, että voisi olla teille armollinen, sentähden hän nousee armahtaaksensa teitä; sillä Herra on oikeuden Jumala..."

Epätäydelliselle ihmiselle on mahdotonta ymmärtää täydellistä Jumalaa oman ymmärryksensä kautta. Persoonaa, joka on yhtä aikaa täydellinen oikeudenmukaisessa vihassaan syntiä kohtaan ja täydellinen armossaan ja anteeksiantavuudessaan. Vain "uskon kautta me ymmärrämme", kuten Hep.11:3 sanoo, Raamattua ja Raamatun Jumalaa.

Juhani Aitomaa